वा. श्रीसकलचन्द्रगणिकृत

मुनिमाला

सं. विजयशीलचन्द्रसूरि

तपगच्छपति विजयदानसूरिगुरुना शिष्य उपाध्याय सकलचन्द्रगणिनी आ एक भक्तिप्रधान लघु रचना छे : मुनिमाला, प्राकृतमां 'मुणिमाल'. ५० गाथानी आ रचना तद्दन सरल प्राकृत-महाराष्ट्री प्राकृतमां गाथाबद्ध छे. आमां कर्ताए पुरातन तपस्वी, त्यागी, संयमी, मोक्षगामी एवा अनेक मुनिराजोनां नामोनुं स्मरण करतां जईने तेमने वन्दना करी छे. हृदयनी भक्तिभावनानुं ज प्राधान्य होईने आ नामस्मरणमां कोई क्रम-व्यवस्था नथी. आ तो कविनुं भक्त हैयुं भावविभोर बनीने महापुरुषोने याद करवामां लीन बन्युं होय अने ते क्षणे जेम जेम नामो याद आवतां जाय तेम तेम गाथामां गुंथातां-वणातां-वर्णवातां जाय. अेटले आमां कालनो के बीजी कोई रीतनो पण क्रम न जळवातो होय तो ते फरियादनो विषय नथी बनतो.

प्रथम गाथामां मुनिपदे प्रतिष्ठित एवा मुनिओनी मालानुं स्मरण करवानी प्रतिज्ञा करीने, २ थी ८ गाथाओमां ऋषभदेव, तेमना भरतराजा आदि सो पुत्रो, पौत्रो, गणधरो, आदर्शभुवनमां ज्ञानप्राप्त करनार ८ राजाओ तथा सिद्धि अने सर्वार्थसिद्ध देवविमानने वरनारा असंख्य मुनिओने स्मरेल छे. गा. ९मां सगरादि चक्रवर्ती राज-मुनिओनुं, १०मां सुदर्शन शेठ-मुनिनुं, ११मां ८ बलदेवोनुं, १२मां बलरामनुं, मल्लिनाथजिनना ६ राज-मित्रोनुं, १३मां विष्णुकुमारनुं तथा स्कन्धकसूरिना ४९९ शिष्योनुं, १४मां कार्तिक शेठ तथा तेमनी साथे दीक्षित ८ हजार वणिक्पुत्रोनुं तेमज सुकोशल अने कीर्तिधर मुनिओनुं, १५मां श्रीकृष्णना मोक्षगामी पुत्रो तथा अक्षोभ, सागरचन्द्र, रथनेमि, नेमिनाथनुं, १६मां जालि-मयालि-उवयालि-पुरुषसेन-वारिषेण-प्रद्युम्न-शाम्ब-अनिरुद्ध-सत्यनेमि-दृढनेमिनुं, १७मां शत्रुंजय पर्वत पर सिद्ध थनारा ६ देवकीपुत्रोनुं अने गजसुकुमाल(कृष्णपुत्र)नुं, १८मां ढंढणऋषि, थावच्चापुत्र तथा तेना हजार साधुओ, शुक मुनिनुं, १९मां ५०० मुनियुक्त शेलगाचार्य तथा सागर अने सारण (?)मुनि अने नारदनुं, २०-२१मां नेमिनाथ-तीर्थमां दीक्षित

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नारदादि २०नुं तेमज पार्श्वनाथना तीर्थमां १५ अने महावीरजिनना तीर्थमां १० प्रत्येकबुद्धोनुं के जेमणे ४५ ऋषिभाषित अध्ययनोनुं प्रतिपादन-कथन करेलुं तेनुं, २२मां दमदन्तमुनि, कुब्जवारक (बलदेवपुत्र) मुनि, पांच पाण्डव तथा केशीकुमारनुं, २३मां कालिक तथा मेखलि स्थविर तथा आनन्दरक्षितनुं तेमज पार्श्वापत्य काश्यप मुनिनुं, २४मां एक राजर्षिनुं, जे दीक्षा लई मरण पामी सर्वार्थसिद्ध विमाने गया छे तेनुं, स्मरण कर्युं छे.

गा. २५-२६मां वीरजिनना इन्द्रभूति आदि ११ गणधरोनुं, २७मां वीरजिनना पूर्व पिता-माता ऋषभदत्त-देवानन्दानुं, २८मां ४ प्रत्येकबुद्धोनुं तथा प्रसन्नचन्द्र ऋषिनुं, २९मां वल्कलचीरी, अइमुत्त, क्षुल्लककुमार, अर्जुनमाली, लोहार्य तथा दृढप्रहारीनुं, ३०मां कूरगडु तथा ४ तपस्वी साधुओनुं अने गौतमस्वामीना सोबती १५०० तापस साधुओनुं, ३१मां शिवराजर्षि, दशार्णभद्र, नन्दिषेण, मेतार्य, इलापुत्र, चिलातीपुत्रनुं, ३२मां मृगापुत्र, बहुपिण्डिक एवा इन्द्रनाग केवली, धर्मरुचि, तेतलिपुत्र तथा सुबुद्धिनुं, ३३मां सुबुद्धिना वचने बोध पामेल जितशत्रु, तथा प्रतिमाना दर्शनथी बोध पामेल आर्द्रकुमारनुं, ३४मां पेढालपुत्र, सुदर्शन, गांगेय, जिनपालित, धर्मरुचिनुं, ३५मां जिनदेव, कपिल, इषुकारराजा वगेरे ६ साधको (इसुयारिज्जं, उत्तरज्झयणे), संजयराजर्षि, क्षत्रियमुनि, हरिकेशी मुनि, ३६मां शीलकसूरि तथा तेमना केवलज्ञानी भाणेजो, सुबाहुकुमार अने ९ मुनिवरोनुं, ३७मां रोह, पिंगल, स्कन्धक, तिष्य, कुरुदत्त, अभयकुमार अने मेघकुमारनुं, ३८मां हल्ल-विहल्ल, सर्वानुभूति-सुनक्षत्र, सिंह अणगार तथा धन्य-शालिभद्रनुं, ३९मां अन्तिम राजर्षि उदायन के जेने वीतभय पत्तनमां वीरजिने स्वयं दीक्षा आपेली तेनुं, ४०मां जम्बूस्वामी, प्रभव, शय्यंभव, यशोभद्र, सम्भूतविजय तथा भद्रबाहुनुं, ४१-४२मां भद्रबाहुना चार शिष्यो के जेमणे राजगृहीमां रात्रिना चार पहोरमां पोतानुं कार्य साधेलुं : एके सिंहगुफामां रहीने, बीजाए दृष्टिविष सर्पना राफडे रहीने, त्रीजाए कूवाना थाळे ऊभा रहीने अने चोथाए कोशा-वेश्याना घेर रहीने (स्थूलभद्र), तेनुं, ४३मां सम्प्रतिराजाना गुरु सुहस्ती तथा आर्य महागिरि अने पन्नवणासूत्रनिर्माता श्यामार्य तथा अवन्तीसुकुमालनुं, ४४मां कालकाचार्य, आर्यसमुद्र, सिंहगिरि, धनगिरि, समित, वज्र, अर्हद्‌दत्तनुं, ४५मां वज्रसेन, दुर्बलिका पुष्यमित्र,

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આર્યરક્ષિત,વન્ધ્ય (વિન્ધ્ય) તથા સ્કન્દિલસૂરિનું, ૪૬માં દેવર્ધિગણિનું તથા તપવંત, જિનશાસનના ભૂષણ હોય એવા તમામ ગણિ-આચાર્યોનું સ્મરણ કર્યું છે.

૪૭માં અઢી દ્વીપના જિનોને વન્દન છે. ૪૮માં આ કાળના છેલ્લા થનાર આચાર્ય દુપ્પસહસૂરિને વન્દન કરીને ચન્દનબાલાદિ શ્રમણીગણને સંકલિત વન્દના કરી છે. ૪૯માં સીમન્ધરજિન અને તેમના ગણધર તથા લબ્ધિસમ્પન્ન મુનિઓને વન્દન કરીને કર્તા પોતાના ગુરુનું તથા પોતાનું નામ નિર્દેશે છે. ગા. ૫૦માં મુનિમાલા તે મુનિઓના નામરૂપી મન્ત્રની માલા હોવાનું જણાવીને તેનું માહાત્મ્ય વર્ણવી રચના પૂર્ણ કરે છે.

ઐતિહાસિક કહી શકાય તેવી કેટલીક વાતો આમાંથી જડે છે તે આમ છે : ૧. આજે 'ઇસિભાસિયાઇં' (ઋષિભાષિત) ના નામે અલગ અલગ ઋષિઓનાં સુભાષિતો કે ઉપદેશોના સંગ્રહરૂપ જે આગમગ્રન્થ પ્રાપ્ત થાય છે, તે નેમિનાથ ભગવાનના નારદ વગેરે ૨૦, પાર્શ્વનાથના ૧૫ તથા મહાવીરસ્વામીના ૧૦- એમ કુલ ૪૫ પ્રત્યેકબુદ્ધ સાધુઓના ઉપદેશોના સંકલનરૂપ છે (ગા. ૨૦). આ ઋષિઓનાં નામો તથા કેટલાંક વચનો વર્તમાન પ્રચલિત પરમ્પરાના સન્દર્ભમાં વિલક્ષણ જણાય તેવાં છે. આ પ્રત્યેક ઋષિને તે ગ્રન્થમાં 'અર્હત્' તરીકે ઓળખાવેલ છે. સાર એટલો કે તે તમામ જૈન સાધકો હતા; તેઓ માત્ર મહાવીરની પરમ્પરાના જ ન હોતાં તેમના પુરોગામી બે તીર્થંકરોની પરમ્પરામાંના પણ હતા.

૨. વીરસ્વામીના ૧૧ ગણધરો પૈકી ચોથા 'વ્યક્ત' ને અહીં 'વિઉત્ત' નામે તથા 'મૌર્યપુત્ર'ને અહીં 'મોરીસુત' નામે વર્ણવાયા છે (ગા.૨૫). તો 'કરકણ્ડુ' નામે પ્રખ્યાત રાજર્ષિને અહીં 'વરકુણ્ડ' મુનિના નામે ઓળખાવ્યા છે. પ્રસિદ્ધ છે કે 'કરકણ્ડુ' એ તેમનું ઉપનામ હતું. (ગા. ૨૮). ૩. પ્રચલિત કથાનુસાર સ્થૂલભદ્રાદિ ૪ મુનિઓ સમ્ભૂતવિજયસૂરિના શિષ્યો હોવાનું સમજાય છે, જ્યારે અહીં તેઓને આ. ભદ્રબાહુના શિષ્ય ગણાવ્યા છે. વળી, 'ચઉહિં રયણિજામેહિં' એ પદ દ્વારા, તે ચારે મુનિઓ, એક જ રાત્રિના ૪ પ્રહરોમાં, ક્રમશઃ, કાલધર્મ પામ્યા હોવાનો સંકેત પણ પ્રાપ્ત થાય છે. (ગા. ૪૧-૪૨).

આ રચનાની, સમ્ભવતઃ ૧૭મા શતકમાં લખાયેલી, ૩ પત્રોની

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हस्तप्रतिनी झेरोक्स नकल मांडवी-कच्छना श्रीखरतरगच्छ संघना ग्रन्थभण्डारमांथी प्राप्त थई छे, तेना आधारे आ सम्पादन करेल छे. प्रति जरा अशुद्ध छे. पडिमात्रामां लेखन छे. नकल आपवा बदल ते संघना प्रमुख हरनीशभाईनो आभारी छुं.

※

मुनिमाला

महोपाध्याय श्रीसकलचन्द्रगणिगुरुभ्यो नमः ॥

वंदिअ सिद्धसमिद्धं पणट्ठदुट्ठट्ठकम्मरिउजूहं ।
परमिट्ठिपंचमपए ठिअ-**मुणिमालं** विचिंतेमि ॥१॥

वंदे पढमनरिंदं पढममुणिंदं [च] पढमजिणचंदं ।
जगसुहसुरतरुकंदं रिसहं भुवणम्मि कयभद्दं ॥२॥

भरहस्स पुत्त-नत्तुअ-मुणिवसहसए सए य समरंतो ।
हिअए नमामि भरहं दसहिं सहस्सेहिं सममेअं ॥३॥

बंभीसुंदरिबुद्धं बाहुबलिं तह जुगाइपुत्ताणं ।
अट्ठाणवइमुणीणं केवलनाणीण वंदामि ॥४॥

भरहस्स पढमपुत्तं आइच्चजसं नमामि केवलिणो(णं) ।
तह आसबलमुणिदं बलभद्दं वसुबलं वंदे ॥५॥

तत्तो महाबलं तह अमिअबलं मुणिसुभद्दकेवलिणं ।
सागरभद्दमुणिंदं वंदेइ(मि?)अ अट्ठ केवलिणो ॥६॥

अन्ने रिसहजिणस्स य तित्थे गणहरसुलद्धिपत्ताणं ।
अइसइअणगारीणं आयरियाणं च तह वंदे ॥७॥

एवमसंखमुणिंदे सिद्धाणुत्तरविमाणसुहपत्ते ।
जावजिअजिअ(ण)मुणिंदं गणहरमुणिसंजुअं वंदे ॥८॥

सगरं मघवं मुणिवं सणंकुमारं च संति-कुंथजिणं ।
वंदामि अरमुणिंदं पउमं हरिसेण जयसेणं ॥९॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विमलजिणतित्थदिक्खं महाबलं मुणिवरं च वंदामि ।
तं च पुणोवि सुदंसण-सिट्ठिमुणिं वीरजिणसीसं ॥१०॥

अयलं विजयं भद्दं वंदे सुप्पभ सुदंसणं सिद्धं ।
आणंदनंदणं चिअ पउमं इअ अट्ठ बलदेवे ॥११॥

रामं सुरत्तपत्तं निक्खंतं रायछक्कमवि वंदे ।
जं मल्लिजिणसमीवे तं मल्लिजिणं सपरिवारं ॥१२॥

सिद्धं विण्णुकुमारं खंधगसीसे नमामि जे सिद्धे ।
एगूणे पंचसए मुणिवसहे विजिअउवसग्गे ॥१३॥

नेगम अट्ठसहस्से सह घित्तूणं च कत्तिओ सिट्ठी ।
पव्वइओ तं वंदे सुकोसलं तह य कित्तिधरं ॥१४॥

किन्हा[स्स] सुए सिद्धे अट्ठ य अक्खोह-सागरप्पमुहे ।
तह रहनेमिं वंदे वंदे नेमिं सपरिअ(वा)रं ॥१५॥

जालि-मयालि-उवयालि-पुरिससेणे अ वारिसेणे अ ।
पज्जुन्न-संब-अनिरुद्ध-सच्चनेमी अ दढनेमी ॥१६॥

सित्तुंजयम्मि सिद्धे देवइपुत्ता य सिद्धिमणुपत्ता ।
ते वंदिऊण सिरसा गयसुकुमालं नमंसामि ॥१७॥

ढंढणमुणिं च वंदे थावच्चापुत्तयं सहस्सेणं ।
पुरिसाणं संजुत्तं सुगमणगारं च तह वंदे ॥१८॥

पंचसयसाहुजुत्तं सिद्धं वंदे अ सेलगायरियं ।
सागर-सारणमुणिणो क(व?)च्छल्लं नारयं वंदे ॥१९॥

नारयरिसिपामुक्खे वीसं सिरिनेमिनाहतित्थम्मि ।
पन्नरस पासतित्थे दस सिरिवीरस्स तित्थम्मि ॥२०॥

पत्तेअबुद्धसाहू नमिमो जे भासिउं सिवं पत्ता ।
पणचालीसं **रिसिभासिआइं** अज्झयणपवराइं ॥२१॥

वंदे दमयंतमुणिं बलदेवसुअं च कुज्जवारययं ।
पंच य पंडवमुणिणो सपरिकरं केसिकुमरगणिं ॥२२॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कालिअमेहलिथेरं आणंदरक्खिअं तइअं (?) ।
तह कासवयं वंदे पासावच्चिज्जमुणिपवरं ॥२३॥

सिरिओ..... राया निक्खंतो पालिऊण वरचरणं ।
सव्वट्ठं जो पत्तो रायरिसिं तं च वंदामि ॥२४॥

वीरस्स इंदभूइं तहग्गिभूअं च वाउभूइं च ।
मुणिव विउत्त-सुहम्मे मंडिअ-मोरीसुए वंदे ॥२५॥

वंदे अकंपिअं पुण गणहारि अयलभायरं चेव ।
मेअज्जं च पभासं वीरस्स[य] सव्वमुणिवंसं ॥२६॥

वीरजिणपुव्वपिअरो देवाणंदा य उसभदत्तो अ ।
सिद्धिसुहं संपत्ते तेसिं वंदामि तिविहेणं ॥२७॥

वरकुंडमुणिं दुमुहं, नमिं च वंदामि निग्गई(इं) सुगइं ।
पत्तेअबुद्धमुणिणो पसन्नचंदं च रायरिसिं ॥२८॥

वंदे वक्कलचीरिं अइमुत्तरिसिं[च]खुड्डगं कुमरं ।
अज्जुणमालागारं लोहज्ज दढप्पहारिं च ॥२९॥

वंदामि कूरगडुअं चउरो खवगे अ तावसे मुणिणो ।
गोअमदंसणबुद्धे दसपंचसए अ वंदामि ॥३०॥

वंदे सिवरायरिसिं दसन्नभद्दं च नंदिसेणमुणिं ।
मेअज्जमिलापुत्तं चिलाइपुत्तं नमंसामि ॥३१॥

वंदामि मिआपुत्तं बहुपिंडिअ इंदनागकेवलिणं ।
जाइसरं धम्मरुइं तेअलिपुत्तं सुबुद्धिं च ॥३२॥

जिअसत्तुं पडिबुद्धं सुबुद्धिवयणेण जं च तं वंदे ।
पडिमादंसणबुद्धं तं वंदे अद्दकुमरं च ॥३३॥

पेढालपुत्तयं तह वंदे अ सुदंसणं महासत्तं ।
गंगेअं जिणपालय धम्मरुइं पत्तसव्वट्ठं ॥३४॥

जिणदेवं कपिलमुणिं इसुआरनिवाइसाहुछक्कं च ।
संजयरायरिसिं नम-खत्तिअमुणिवं च हरिकेसिं ॥३५॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वंदे सीलयसूरिं तह तस्स य भाइणिज्जकेवलिणो ।
वंदे सुबाहुकुमरं तयव्व तह नव य वरमुणिणो ॥३६॥

रोहं च पिंगलमुणिं खंधगमवि तीसयं च कुरुदत्तं ।
अभयकुमारमुणिंदं मेहकुमारं च वंदामि ॥३७॥

वंदे हल्लविहल्लं साहुं सव्वाणुभूइनक्खत्ते ।
सीहं अणगारं तह धन्नमुणिं सालिभद्दं च ॥३८॥

चंपाउ वीअभए गंतुं वीरेण दिक्खिओ जो उ ।
वंदे परमपयत्थं उदायणं चरमरायरिसिं ॥३९॥

वंदे जंबूसामिं पभवं सिज्जंभवं च जसभद्दं ।
संभूअविजय(यं) भद्द-बाहु सुअकेवलाभोगं ॥४०॥

एगं गुहाइ हरिणो बीअं दिट्ठि(ट्ठी)विसस्स सप्पस्स ।
तइअं च कूवफलए कोसघरे थूलभद्दं च ॥४१॥

चउरो सीसे सिरिभद्दबाहुणो चऊहिं रयणिजामेहिं ।
रायगिहे सीएणं निअकज्जकरे नमंसामि ॥४२॥

संपइगुरुं सुहत्थिं अज्जमहागिरिगणिं च वंदामि ।
पन्नवणासामेज्जं वंदे अ अवंतिसुकुमालं ॥४३॥

वंदे कालिगसूरिं अज्जसमुद्दं च सीहगिरिसूरिं ।
धणगिरि समिअं वयरं वंदे तह अरिहदिन्नगुरुं ॥४४॥

वंदामि वयरसेणिं(णं) दुब्बलिआपूसमित्तआयरिअं ।
सूरिं च अज्जरक्खिअ वंज्झं तह खंदिलायरिअं ॥४५॥

देवड्ढिखमासमणा-दिअ मुणिगुणगणेहिं जे गणिणो ।
वंदे तव[धण]धणिणो जिणसासणभूसणे मुणिणो ॥४६॥

"पुक्खरवरदीवड्ढे धायइसंडे अ जंबुदीवे अ ।
भरहेरवयविदेहे धम्माइगरे नमंसामि" ॥४७॥

उस्सप्पिणीइ चरिमं दुप्पसहगणहरं च वंदामि ।
एए अन्ने अ तहा चंदणबालाइ समणीओ ॥४८॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सीमंधरजिणगणहर, आमोसहिआइलद्धिसिद्धिजुए ।
सिरिविजयदाणसीसो वंदइ ते **सयलचंदमुणी** ॥४९॥

मुणिणाममंतमालं सिवयं समरेइ जो सयाकालं ।
सो पावई विसालं पुण्णं पावक्खए मूलं ॥५०॥

इति श्रीमुनिमाला सम्पूर्णा ॥ शुभं भवतु ॥

❑

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org